

Kärnteknisk säkerhet och strålskydd

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 16 motionsyrkanden som rör frågor om kärnteknisk säkerhet och strålskydd, vilka väcktes under den allmänna motionstiden under 2008/09 års riksmöte.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Kopparkärl vid slutförvaring av kärnavfall	6
Forskning om slutförvaring av kärnavfall	7
Plats för slutförvaring av kärnavfall	9
Säkerhet vid kärnkraftsolyckor	10
Gränsvärden för elektromagnetisk strålning	11
Forskning om hälsoeffekter av icke-joniserande strålning	14
Myndighetsansvar för elkänsligas besvär	17
Röntgenapparater	20
Reservationer	22
1. Säkerhet vid kärnkraftsolyckor, punkt 4 (s, v, mp)	22
2. Gränsvärden för elektromagnetisk strålning, punkt 5 (v, mp)	23
3. Forskning om hälsoeffekter av icke-joniserande strålning, punkt 6 (v, mp)	23
4. Myndighetsansvar för elkänsligas besvär, punkt 7 (v, mp)	24
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	26
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008	26

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Kopparkärl vid slutförvaring av kärnavfall

Riksdagen avslår motion
2008/09:Fö208 av Barbro Westerholm (fp).

2. Forskning om slutförvaring av kärnavfall

Riksdagen avslår motion
2008/09:Fö218 av Eva Selin Lindgren och Sven Bergström (båda c).

3. Plats för slutförvaring av kärnavfall

Riksdagen avslår motion
2008/09:Fö233 av Agneta Gille och Mats Berglind (båda s).

4. Säkerhet vid kärnkraftsolyckor

Riksdagen avslår motion
2008/09:Fö293 av Anders Karlsson m.fl. (s) yrkande 38.
Reservation 1 (s, v, mp)

5. Gränsvärden för elektromagnetisk strålning

Riksdagen avslår motionerna
2008/09:Fö229 av Jan Lindholm m.fl. (mp) yrkande 6,
2008/09:Fö240 av Sinikka Bohlin (s),
2008/09:Fö247 av Kerstin Engle och Helene Petersson i Stockaryd
(båda s) yrkande 2 och
2008/09:Fö267 av Anne Marie Brodén (m).
Reservation 2 (v, mp)

6. Forskning om hälsoeffekter av icke-joniserande strålning

Riksdagen avslår motionerna
2008/09:Fö229 av Jan Lindholm m.fl. (mp) yrkande 7,
2008/09:Fö247 av Kerstin Engle och Helene Petersson i Stockaryd
(båda s) yrkande 1 och
2008/09:Fö268 av Kenneth Johansson m.fl. (c).
Reservation 3 (v, mp)

7. Myndighetsansvar för elkänsligas besvär

Riksdagen avslår motion
2008/09:Fö229 av Jan Lindholm m.fl. (mp) yrkandena 1, 2, 4 och 5.
Reservation 4 (v, mp)

8. Röntgenapparater

Riksdagen avslår motion
2008/09:Fö277 av Sten Bergheden och Cecilia Widegren (båda m).

Stockholm den 17 februari 2009

På försvarsutskottets vägnar

Anders Karlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Karlsson (s), Rolf Gunnarsson (m), Karin Enström (m), Peter Jonsson (s), Staffan Danielsson (c), Michael Hagberg (s), Allan Widman (fp), Mats Berglind (s), Rolf K Nilsson (m), Gunilla Wahlén (v), Inger Jarl Beck (s), Kjell Eldensjö (kd), Peter Rådberg (mp), Ulf Grape (m), Peter Jeppsson (s), Magdalena Streijf-fert (s) och Irene Oskarsson (kd).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlas 16 motionsyrkanden som rör frågor om kärnteknisk säkerhet och strålskydd, vilka väcktes under den allmänna motionstiden under 2008/09 års riksmöte.

Under beredningen av ärendet har Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) informerat utskottet om vissa frågor rörande slutförvaring av kärnavfall.

Utskottets överväganden

Kopparkärl vid slutförvaring av kärnavfall

Utskottets förslag i korthet

Utskottet konstaterar att det i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (kärntekniklagen) är klart definierat att det är tillståndshavarnas ansvar att se till att det använda kärnbränslet och det radioaktiva avfallet från kärnteknisk verksamhet omhändertas på ett säkert sätt. Ansvaret för att utreda frågan om slutförvaringsmetod åligger kärnkraftsindustrin, varför utskottet avstyrker motionen.

Motionen

I den enskilda motionen 2008/09:Fö208 av Barbro Westerholm (fp) anføres att användandet av koppar som korrosionsbarriär vid slutförvaring av kärnbränsle bör ske på ett så säkert sätt som möjligt. Motionären redovisar att de kopparkapslar som kärnavfallet avses placeras i enligt vissa forskare kan korrodera vid kontakt med vatten. Denna risk är störst under de första tusen åren av förvaringstiden. Försiktighetsprincipen åberopas som stöd för att vidta åtgärder för att förhindra kontakt med vatten under denna tidsrymd. Ett ytterligare krav från motionärens sida gäller tillsättandet av en oberoende expertgrupp med uppgift att bedöma de olika ståndpunkter som finns representerade i forskarsamhället angående frågan om koppars korrosionsbenägenhet i rent vatten.

Utskottets ställningstagande

Enligt kärntekniklagen och finansieringslagen är det klart definierat att det är tillståndshavarnas ansvar att se till att det använda kärnbränslet och det radioaktiva avfallet från kärnteknisk verksamhet omhändertas på ett säkert sätt samt att det finns finansiering för ändamålet.

Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) har valt koppar som material för den kapsel som avses användas vid slutförvaring av kärnavfall. Detta val motiveras med att koppar är motståndskraftigt mot korrosion. Miljöbalken ställer krav bl.a. på att bästa tillgängliga teknik används. SKB:s val av metod och plats för slutförvaret och hela ansökansunderlaget med säkerhetsanalys och miljökonsekvensbeskrivning kommer att underkastas prövning av Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) och miljödomstolen.

SKB lämnar vart tredje år ett *Program för forskning, utveckling och demonstration av metoder för hantering och slutförvaring av kärnavfall*, det s.k. Fud-programmet. Regeringen godkände den 20 november 2008 Fud-pro-

gram 2007, dock med krav på vissa kompletteringar. Utskottet noterar att, bland de kompletterande uppgifter som regeringen kräver, återfinns redovisning av alternativ för slutförvarets utformning samt redogörelse för kunskapsläget vad gäller alternativa slutförvaringsmetoder.

Utskottet önskar erinra om att ansvaret för att utreda frågan om slutförvaringsmetod åligger kärnkraftsindustrin. I enlighet med utskottets ställningstagande i tidigare betänkanden (2006/07:FöU5 och 2007/08:FöU6) utgår utskottet från att de granskande myndigheterna vid prövning av kommande ansökningar om tillstånd till ett slutförvar nogga följer bestämmelserna i kärntekniklagen och miljöbalken. Med det anförda avstyrks motionen.

Forskning om slutförvaring av kärnavfall

Utskottets förslag i korthet

Utskottet erfar att kärnavfallet avses förvaras på ett sådant sätt att tillgrepp inte anses sannolika. Vidare noterar utskottet att forskning i viss omfattning bedrivs utanför kärnkraftsindustrin, men att industrin bär det odelade ansvaret för att bedriva forskning om olika slutförvaringsmetoder. De förslag som industrin lägger fram kommer, i enlighet med kärntekniklagens och miljöbalkens bestämmelser, sedan att granskas av SSM och miljödomstolen innan regeringen fattar beslut. Utskottet avstyrker motionen.

Motionen

Eva Selin Lindgren och Sven Bergström (båda c) menar i den enskilda motionen 2008/09:Fö218 att ett särskilt programområde inom ett statligt forskningsorgan bör inrättas med uppgift att forska kring säkerhetsaspekter på Sveriges slutförvaring av kärnavfall. Detta radioaktiva avfall får inte komma ut i naturen där det kan skada människors hälsa eller ekosystemet. Motionärerna understryker att kärnkraftens avfall kommer att vara en miljöfråga, men även en säkerhetsfråga, under minst 100 000 år. Avfallet måste skyddas mot tillgrepp då det innehåller reaktorplutonium som efter kemisk separation kan användas i kärnvapen. Den forskning som nu pågår styrs av industrin och den kritiska granskning forskarkolleger emellan som är gängse inom andra områden saknas inom kärnavfallsområdet, hävdar motionärerna. Därför, menar de, måste industrins forskning kompletteras med mångvetenskaplig forskning av oberoende forskare genom stöd från statliga forskningsråd. Större summor än hittills bör anslås åt forskningen och medel till oberoende forskning tas ur Kärnavfallsfonden, som fylls på med hjälp av en avgift som betalas in av kärnkraftsindustrin. Motionärerna påpekar att principen om att förorenaren ska betala för forskningen inte ska tolkas som att förorenaren även har mandat att besluta om vilken forskning som behövs eller vilka forskare som ska engageras.

Utskottets ställningstagande

Enligt 11 § kärntekniklagen ska den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor svara för att den allsidiga forsknings- och utvecklingsverksamhet bedrivs som behövs för att på ett säkert sätt hantera och slutförvara i verksamheten uppkommet kärnavfall. 12 § i samma lag reglerar Fud-programmet. Programmet ska vart tredje år granskas och utvärderas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

SKB bedriver sedan snart tre decennier en multidisciplinär och omfattande forskning och teknikutveckling för att åstadkomma en säker lösning för omhändertagande av det radioaktiva kärnavfallet i Sverige. SKB:s forskningsresultat publiceras i vetenskapliga tidskrifter, presenteras på forskningskonferenser och utsätts för andra forskares granskning både nationellt och internationellt enligt gängse akademiskt förfarande. SKB samarbetar också med ett tiotal länder kring olika forskningsfrågor.

Utskottet noterar att i tillägg till den forskning som bedrivs av SKB tillhandahålls statlig finansiering för strålskyddsforskning via SSM, om än i relativt begränsad omfattning. I forskningspropositionen (prop. 2008/09:50, s. 257) understryks också vikten av en stärkt forskning på området.

Rörande risken för tillgrepp av reaktorplutonium konstateras att allt plutonium är bundet i det använda kärnbränslet, som alltså är inkapslat och deponerat på stort djup i berggrunden. Att återta kapslar kräver omfattande resurser och att därefter utvinna material som skulle kunna användas till kärnvapen kräver även det ansenliga resurser, varför det inte är rimligt att anta att sådana aktiviteter skulle kunna fortgå oupptäckta. SKB deltar också i IAEA:s arbete med att vidareutveckla kärnämneskontroll för slutförvar.

Utskottet har i tidigare betänkanden (2006/07:FöU5 och 2007/08:FöU6) anfört att det är kärnkraftsindustrin som har det odelade ansvaret för att utreda och bedriva forskning om olika slutförvaringsmetoder. SSM:s och miljödomstolens roll är att granska och uttala sig om det förslag till metod som SKB kommer att föreslå och även bedöma andra alternativ som övervägts, medan regeringen har i uppgift att slutligen fatta beslut. Utskottet står fast vid denna bedömning och utgår från att de olika aktörerna vid prövningen av kommande ansökningar om tillstånd till ett slutförvar noga följer bestämmelserna i kärntekniklagen och miljöbalken. Därmed avstyrks motionen.

Plats för slutförvaring av kärnavfall

Utskottets förslag i korthet

Utskottet påpekar att SKB i enlighet med kärntekniklagen ansvarar för platsundersökningar och jämförande analyser av de platskiljande egenskaper som kännetecknar alternativa slutförvarsorter. SKB:s slutsatser kommer att bli föremål för prövning i tillämpliga instanser före regeringsbeslut om slutförvarsort. Utskottet ser inte att det finns anledning för riksdagen att nu vidta någon åtgärd och avstyrker därför motionen.

Motionen

I den enskilda motionen 2008/09:Fö233 av Agneta Gille och Mats Berglind (båda s) påpekas vikten av att beakta bergets kvalitet och säkerhet vid val av plats för slutförvaring av kärnavfall. Motionärerna redogör för att platsundersökningar givit vid handen att berget i Forsmark är av en sort som är utomordentligt väl lämpat för slutförvaring då det är torrt och har mycket få sprickor. Vidare anføres att det vid anläggningen i Forsmark byggts upp en unik kompetens vad gäller transport och hantering av radioaktivt avfall i underjordsförvar. Motionärerna menar att såväl de geologiska förutsättningarna som den tekniska kompetensen är aspekter som är viktiga att beakta vid valet av slutförvarsort.

Utskottets ställningstagande

I samband med liknande motioner om kärnteknisk säkerhet har frågan om slutförvarsort tidigare behandlats av utskottet i betänkande 2007/08:FöU6. Där anfördes att de som har tillstånd att bedriva kärnteknisk verksamhet enligt 10 § 2 kärntekniklagen är ansvariga för att de åtgärder vidtas som behövs för att på ett säkert sätt hantera och slutförvara uppkommet kärnavfall. SKB har genomfört platsundersökningar i Oskarshamns och Östhammars kommuner med bl.a. provborrningar för att studera bergets beskaffenhet och möjligheten att åstadkomma en långsiktigt säker förvaring av det använda kärnbränslet på dessa platser. Ansökan kommer att innehålla en uttömmande säkerhetsanalys av den valda platsen. I enlighet med lagstiftningens krav redovisas också en jämförande analys av de platskiljande egenskaperna av betydelse för säkerheten.

Under 2009 kommer SKB att välja den plats, antingen Oskarshamn eller Östhammar, som kommer att bli föremål för slutförvarsansökan. De underlag och säkerhetsbedömningar som kommer att motivera detta val måste leva upp till myndigheternas säkerhetskrav och miljöbalkens påbud om minsta möjliga intrång och olägenhet för människa och miljö. Under 2010 avser SKB att lämna in ansökningar enligt kärntekniklagen och miljöbal-

ken om att uppföra och driva slutförvaret. Prövning kommer att ske både hos SSM och miljödomstolen innan frågan överlämnas till regeringen för avgörande respektive prövning av tillåtlighet.

Utskottet vill framhålla att det är viktigt att beslut om plats för slutförvaring följer den process som är stadgad i lagen och konstaterar samtidigt att platsundersökningar pågår för att finna en lämplig lokalitet för slutförvar. Med det ovan anförda anser utskottet inte att det finns någon anledning för riksdagen att nu vidta någon åtgärd. Därmed avstyrks motionen.

Säkerhet vid kärnkraftsolyckor

Utskottets förslag i korthet

Utskottet framhåller att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har inlett ett omfattande arbete för att säkerställa den svenska beredskapen vid radiologiska och nukleära olyckor, vilket alltså innefattar de motionsvis aktualiserade behoven av förbättrad säkerhet vid olyckor i svenska kärnkraftverk. Mot bakgrund av dessa åtgärder avstyrker utskottet motionen.

Jämför reservation 1 (s, v, mp).

Motionen

I kommittémotion 2008/09:Fö293 yrkande 38 av Anders Karlsson m.fl. (s) begär motionärerna att regeringen ska tillhandahålla konkreta förslag och åtgärder för en förbättrad kärnkraftssäkerhet. Specifikt uppmärksammas Riksrevisionens kritik i en skrivelse till riksdagen i april 2007, gällande ”att ansvariga myndigheter inte i alla delar har säkerställt en god beredskap för att hantera konsekvenserna av en olycka i ett svenskt kärnkraftverk”.

Utskottets ställningstagande

”Den svenska beredskapen för radiologiska och nukleära olyckor 2015” är ett inriktningsdokument framställt på uppdrag av dåvarande Räddningsverkets delegation för kärnenergiBEREDSKAP. Syftet med rapporten är att ensa arbetet mellan ansvariga aktörer för att få till stånd ett mer samlat agerande. Det utsågs explicit att en bristanalys legat till grund för identifieringen av de förbättringsåtgärder som dokumentet pekar på. Genomförda övningar och de olika myndigheternas erfarenheter har spelat in, men Riksrevisionens granskning utgör en viktig utgångspunkt.

Analysen i inriktningsdokumentet utgår från olika tänkbara nödsituationer med radioaktiva ämnen. En av dessa utgörs av olycka i en svensk kärnteknisk anläggning. Även avsiktliga händelser, t.ex. intrång och terrorangrepp i kärnteknisk anläggning, behandlas liksom andra radiologiska nödsituatio-

ner i Sverige eller utomlands med påverkan på Sverige eller svenska medborgare. De områden som har påtalats som särskilt viktiga att åtgärda är:

- förmågan att informera/kommunicera
- framtagandet av en gemensam plan för kunskapsuppbyggnad och kompetensutveckling
- formerna för en nationell samlad planering och styrning av utvecklingen av beredskapsverksamheten
- utvecklingen av en samlad uppföljning och analys.

En första, treårig handlingsplan har fastställts. I denna presenteras en prioriteringslista av åtgärder, syfte och mål anges, liksom ansvarig myndighet eller aktör och övriga medverkande samt finansiering med angivande av anslag. Slutligen ges en indikation då uppdraget eller resultatet är klart.

Utskottet har inhämtat av MSB att inriktningsarbetet påbörjades ett år innan revisionen genomfördes. Detta medför att vissa förändringsbehov redan hade identifierats och börjat åtgärdas då arbetet inom den nuvarande strukturen inleddes. En viss eftersläpning kan väntas uppstå i det pågående arbetet till följd av nyskapande av myndigheter och myndighetssammanläggning.

Utskottet konstaterar att det fortfarande återstår arbete för att komma till rätta med samtliga de säkerhetsbrister som påtalades i Riksrevisionens rapport i april 2007. Enligt utskottets bedömning uppfyller de åtgärder som hittills vidtagits och som fortsatt planeras inom ramen för det ovan redovisade inriktningsarbetet de krav som rimligen kan ställas på en förbättrad kärnkraftssäkerhet. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

Gränsvärden för elektromagnetisk strålning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet gör bedömningen att det saknas vetenskapligt stöd för att det skulle föreligga behov av en sänkning av gränsvärdena för elektromagnetisk strålning av hälsoskäl. Utskottet noterar att SSM förordar vissa enkla försiktighetsåtgärder som kan vara aktuella vid användning av mobiltelefon, särskilt för unga användare. Utskottet delar den riskbedömning som görs av bl.a. Världshälsoorganisationen (WHO) och avstyrker därmed motionsyrkandena.

Jämför reservation 2 (v, mp).

Motionerna

Jan Lindholm m.fl. (mp) framhåller i den enskilda motionen *2008/09:Fö229 yrkande 6* att det är mycket angeläget att sänka gränsvärdena för elektromagnetisk strålning i intervallet 0,1 MHz–300 GHz. Europaparlamentet har nyligen instämt i en bedömning gjord av forskare att tidigare gränsvärden inte är relevanta för den teknik och kunskap som finns i dag. Sverige uppvisar en ökning av gruppen internflyktingar som söker sig till otillgängliga trakter för att undkomma vad som benämns elsmogg. Sådana områden med låga strålningsnivåer blir allt svårare att hitta, påpekar motionärerna. Flera EU-länder har redan sänkt sina gränsvärden för elektromagnetisk strålning mycket kraftigt, särskilt med hänvisning till sårbara grupper som gravida kvinnor, nyfödda och barn. Sverige bör bli en ledande nation inom EU när det gäller låga gränsvärden för icke-joniserande strålning. Ett förslag med denna innebörd bör regeringen snarast tillställa riksdagen.

I den enskilda motionen *2008/09:Fö240* föreslår Sinikka Bohlin (s) att gränsvärdena för elektromagnetisk strålning ses över i syfte att sänka dessa. Motionären anför att forskningsrön nu bevisat att det finns hälsorisker med mobiltelefoner, Bluetooth och trådlösa telefoner. De gränsvärden som Sverige tillämpar i dag skyddar endast mot akuta upphettningsskador och är inte relevant för de senaste årens tekniska utveckling.

Kerstin Engle och Helene Petersson i Stockaryd (båda s) anför i den enskilda motionen *2008/09:Fö247 yrkande 2* behovet av en sammanställning av fakta om ohälsa och strålning för eventuella ställningstaganden kring gränsvärden för elektromagnetisk strålning. De gränsvärden som för närvarande tillämpas i Sverige skyddar enbart mot omedelbara effekter och ger inget skydd vid långvarig exponering. Därför accepteras inte dessa nivåer i många andra länder. Europaparlamentet har i september 2008 antagit en resolution där Europeiska rådet och i förlängningen medlemsstaterna uppmanas fastställa strängare gränsvärden för elektromagnetisk strålning. Detta ställningstagande har gjorts efter att parlamentet tagit del av den internationella BioInitiative Report, där resultaten av mer än 1 500 studier av effekterna av magnetiska fält redovisas. En slutsats av rapporten är att det finns hälsorisker med t.ex. mobiltelefoner, Wi-Fi och fasta trådlösa telefoner. Särskilt viktigt är att skydda utsatta grupper som gravida kvinnor, nyfödda och barn.

I den enskilda motionen *2008/09:Fö267* framför Anne Marie Brodén (m) att gränsvärdena för elektromagnetisk strålning för bl.a. mobiltelefoner bör sänkas. De nuvarande nivåerna är avpassade för att skydda mot akuta upphettningsskador vid sex till åtta minuters exponering. Väldokumenterade icke-termiska långtidseffekter beaktas inte. Många länder har redan infört strängare normer, som är mer anpassade till informations- och kommunikationsteknikens utveckling. Europaparlamentet har, efter att ha tagit del av BioInitiative Report, med röstsiffrorna 522–16 röstat igenom en resolution

i vilken WHO, EU:s ministerråd, EU-kommissionen samt ministrar och parlament i EU:s medlemsländer uppmanas införa strängare gränsvärden för elektromagnetisk strålning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inhämtat att regeringen och SSM inte delar uppfattningen att det skulle vara fastställt att det finns hälsorisker med mobiltelefoner, Bluetooth och trådlösa nätverk. För basstationer för mobiltelefoni, trådlösa bredband, nätverk och liknande finns i dag ingen vetenskapligt välgrundad misstanke om skadliga hälsoeffekter. För mobiltelefoner där exponeringsnivåerna är betydligt högre finns en viss vetenskaplig osäkerhet vid långvarig användning (mer än tio år), vilket också resulterat i att SSM i dessa fall förordar att enkla och billiga åtgärder bör användas för att minska onödig exponering, t.ex. att använda handsfree. Dessa rekommendationer är särskilt viktiga för barn och ungdomar eftersom de med stor sannolikhet kommer att använda mobiltelefon under lång tid.

Utskottet erfar att uppgifterna om att de gränsvärden som rekommenderas av EU endast skulle skydda mot akuta upphettningsskador inte är korrekta. ICNIRP (International Commission for Non-Ionizing Radiation Protection), som tagit fram riktlinjerna som ligger till grund för EU:s rekommendationer, har tittat på alla typer av effekter, även långtidseffekter. Det pågår en översyn av de gällande riktlinjerna för allmänhetens exponering för elektromagnetiska fält (EMF) vid ICNIRP.

BioInitiative Report, som motionärerna hänvisar till, är, har utskottet inhämtat, ett ifrågasatt dokument. Danska Sundhetsstyrelsen tillhör dem som kritiserat rapporten för att inte besitta den vetenskapliga kvalitet och opartiskhet som kunde förväntas. Bland annat anfördes att tänkbara felkällor till de resultat som redovisades inte uppmärksammades i tillräcklig utsträckning. Ett stort antal vetenskapliga organisationer och nationella myndigheter har gjort liknande kritiska uttalanden om BioInitiative Report.

Flera av författarna till rapporten har tidigare i många olika sammanhang framfört kritik mot hur internationella expertorganisationer och myndigheter i olika länder värderar eventuella risker med låga exponeringar för elektromagnetiska fält. I det sammanhanget är det viktigt att komma ihåg att i stort sett alla strålskyddsmyndigheter världen över, inklusive WHO, har en gemensam riskbedömning som inte överensstämmer med den bedömning som författarna till BioInitiative Report gör. Rapporten innehåller inte heller resultat från några nya, tidigare inte publicerade, vetenskapliga studier.

I sammanhanget noterar utskottet att BioInitiative Report innehåller ett avsnitt som handlar om försiktighetsprincipen, vilket har skrivits av en medarbetare vid EU-organet Europeiska miljöbyrån (EEA). I ett pressmeddelande skriver EEA rent allmänt att det alltid är viktigt att försiktighetsåtgärder vidtas i tid innan allvarliga skador inträffar och att försiktighetsprincipen tillämpas eftersom den är en del av EU:s miljöpo-

licy. I detta instämmer, erfar utskottet, SSM fullständigt. EEA påpekar dock samtidigt i pressmeddelandet att man inte har någon specifik kunskap inom området elektromagnetiska fält.

Det finns enligt SSM:s bedömning inga strålskyddsmässiga skäl att inrätta s.k. lågstrålande zoner. Om enskilda kommuner av andra skäl vill göra detta har SSM inga invändningar.

Utskottet vill på nytt erinra om vikten av att gruppen elkänsliga får den vård och det stöd den behöver med anledning av sina upplevda besvär.

Kunskapsläget och den hittills utförda forskningen ger inte vid handen att något samband föreligger mellan EMF och hälsoeffekter. Mot bakgrund av det ovan anförda avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Forskning om hälsoeffekter av icke-joniserande strålning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet konstaterar att det saknas vetenskapligt stöd för det av motionärerna föregivna sambandet mellan exponering för EMF och de symtom som elkänsliga personer rapporterar. Utskottet vill understryka att gruppen elkänsliga har en mycket besvärlig situation och välkomnar den forskning som bedrivs kring orsakerna till dessa besvär. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Jämför reservation 3 (v, mp).

Motionerna

I den enskilda motionen *2008/09:Fö229 yrkande 7* framför Jan Lindholm m.fl. (mp) att det finns behov av en ökad satsning på forskning kring hälsoeffekter av icke-joniserande strålning. Den forskning som hittills utförts har tagit som utgångspunkt att det inte finns någon icke-termisk påverkan på människor av icke-joniserande strålning. Detta är en felaktig inställning, som motionärerna menar kan sättas i samband med att denna forskning till stor del finansieras via de stora multinationella teknikföretagen. De regleringsbrev som regeringen kommer att rikta till de olika universiteten med anledning av forskningspropositionen bör innehålla tydliga uppdrag att råda bot på den stora kunskapslucka som motionärerna anser finns inom området hälsokonsekvenser av icke-joniserande strålning.

I den enskilda motionen *2008/09:Fö247 yrkande 1* påpekar Kerstin Engle och Helene Petersson i Stockaryd (båda s) att det finns ett stort behov av ytterligare forskning om elöverkänslighet, där det är viktigt att utgå från de drabbades behov. Motionärerna menar att fastän forskningen inte kunnat ge säkra förklaringar till orsakerna till elöverkänslighet råder ingen

tvekan om att detta utgör ett verkligt sjukdomstillstånd. En stor grupp människor har utvecklat besvär, och det är naturligt att ta oro över strålningskällor på allvar.

Kenneth Johansson m.fl. (c) anför i den enskilda motionen 2008/09:Fö268 att nationell forskning om hälsoeffekter av elektromagnetiska fält bör intensifieras. Medel ska avsättas för ett nationellt forskningsprogram som vore lämpligt att placera vid institutionen för naturvetenskap vid Örebro universitet. Exempel på forskningsområden som särskilt framhålls är risken för hjärntumörer vid användning av mobiltelefon, effekter av strålningen från basstationer för mobiltrafik samt elöverkänslighet.

Utskottets överväganden

SSM är en central tillsynsmyndighet som bl.a. organiserar den nationella strålskyddsberedskapen. SSM finansierar såväl tillämpad forskning som grundforskning inom strålskyddsområdet och bedriver i mindre omfattning också egen forskning. Enligt vad utskottet inhämtat finansierar SSM – efter överenskommelse med Stockholms universitet och Karolinska Institutet – tre högre forskartjänster inom strålningsdosimetri, strålningsbiologi och radioekologi.

SSM har på regeringens uppdrag utarbetat en nationell forskningsstrategi inom strålskyddsområdet. I den framhåller SSM bl.a. följande:

Mycket internationell forskning har ägnats åt studier av låg till måttlig exponering av elektromagnetiska fält (EMF). Olika biologiska effekter har påvisats efter exponering av EMF men inga hälsoeffekter. Fortsatta strålningsbiologiska studier av de elektromagnetiska fältens effekter bör därför genomföras. Det är angeläget att koncentrera insatserna på några forskningsområden: biologiska verkningar av EMF på människa och djur, och molekylära verkningsmekanismer där makroskopiska betraktelsesmodeller endast resulterar i otillräckliga förklaringar och förståelse av eventuella effekter. Forskningsinsatserna bör vara i linje med WHO:s rekommendationer. Häri ingår även upprepningar av omdiskuterade undersökningar med betydande tänkbara konsekvenser för hälsoeffekter.

Den forskning som hittills har genomförts ger inget vetenskapligt stöd för ett orsakssamband mellan exponering för elektromagnetiska fält och de besvär som drabbar elkänsliga, eller det som motionärerna bakom motion 2008/09:Fö229 yrkande 7 benämner ”elrelaterad ohälsa”. SSM:s vetenskapliga råd har avgett ett yttrande i sin rapport för 2007 (*SSI Rapport 2008:12*). Rådet noterar att de symtom som drabbar elkänsliga är verkliga och att detta kan leda till ett svårt lidande. Samtidigt konstaterar man att det i stort sett inte finns några vetenskapliga data som bekräftar att symtomen orsakas av exponering för elektromagnetiska fält. WHO gör samma bedömning.

Regeringen har gett FAS (Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap) i uppdrag att bevaka frågor som rör forskning om elöverkänslighet. FAS rapporterar årligen om kunskapsläget.

Av årets forskningsproposition (prop. 2008/09:50) framgår att regeringen avser stärka strålskyddsforskningen:

Även när det gäller strålskydd behöver forskningen stärkas om man ska kunna säkerställa att det finns tillräcklig kompetens i landet inom olika delområden samt för att nå det nationella miljökvalitetsmålet Säker strålmiljö. Det gäller såväl den grundläggande kunskapen om risker med strålning vid låga exponeringsnivåer som den mer tillämpade forskningen om ökade stråldosnivåer inom sjukvården, forskningen om elektromagnetiska fält samt kärnsäkerhetsforskning och forskningen knuten till slutförvaret av använt kärnbränsle.

Den statliga finansieringen av strålskyddsforskningen är begränsad och finansieras främst via Strålsäkerhetsmyndigheten och uppgår till ca 20 miljoner kronor per år. Därtill kommer viss finansiering via industrin. Forskningen är splittrad på några mindre forskargrupper.

— — —

Strålskyddsinstitutet, och Statens kärnkraftinspektion (de två myndigheterna lades ned den 30 juni 2008 och deras verksamhet övertogs av Strålsäkerhetsmyndigheten) och Kungl. Vetenskapsakademien föreslog en stärkt forskning (när det gäller forskning om elektromagnetiska fält).

— — —

En stark strålskyddsforskning är av stor vikt för att minska de negativa effekterna av strålning och för att säkerställa att det finns tillräcklig oberoende kompetens, bl.a. för kärnkraftindustrins tillsyn, hantering av radioaktivt avfall och när det gäller elektromagnetiska fält.

Av regleringsbrevet för Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) för 2009 framgår att Formas ska utbetala 2 miljoner kronor till SSM för strålskyddsforskning.

Miljödepartementets avsikt är att denna satsning ska pågå över en treårsperiod för att ge ett tillfälligt men mer intensivt stöd till strålskyddsforskning.

Gruppen elkänsliga har en mycket besvärlig situation. Ytterligare kunskap om orsakerna bakom elkänslighet kan vara till stor hjälp för hur frågorna ska hanteras av samhället. Utskottet välkomnar forskningen om elektromagnetisk strålning och elkänslighet samt om orsakerna till de besvär som gruppen elkänsliga har. Mot bakgrund av vad utskottet ovan anfört avstyrks motionsyrkandena.

Myndighetsansvar för elkänsligas besvär

Utskottets förslag i korthet

Utskottet menar att då något orsakssamband mellan EMF och elkänsligas besvär inte säkerställts vetenskapligt bör inte elkänslighet betraktas som en strålskyddsfråga. Elkänslighet bör i stället hanteras av hälso- och sjukvården samt sociala myndigheter. Utskottet ser inget behov av att inrätta en särskild kommission för att säkerställa fakta om hälsa och el. SSM har ett internationellt vetenskapligt råd och gör bedömningar som överensstämmer med dem som omfattas av WHO. Vidare konstaterar utskottet att SSM tillämpar försiktighetsprincipen vid sin tillämpning av strålskyddslagen och anser att det inte för närvarande finns behov av någon ytterligare begäran från riksdagens sida om ytterligare lagreglering. Slutligen anser utskottet att de av motionärerna önskade redovisningarna av osäkerhetsfaktorer i myndigheters beslutsunderlag får anses tillgodosedda av det vetenskapliga arbetssätt som SSM tillämpar. Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden.

Jämför reservation 4 (v, mp).

Motionen

I den enskilda motionen 2008/09:F6229 yrkande 1 framför Jan Lindholm m.fl. (mp) att regeringen bör klargöra vilken myndighet som har ansvaret för säkerhet och hälsa när det gäller elrelaterade ohälsoeffekter. Motionärerna menar att kommuner som vill ta ansvar för de medborgare som far illa av elrelaterad ohälsa inte har någon central myndighet att vända sig till. Varken Socialstyrelsen eller SSM anser sig ha laglig skyldighet att utreda orsaken till att denna form av ohälsa uppstår. Inte heller privatpersoner som vill larma myndigheter då människor tagit skada av elrelaterade aktiviteter har någon myndighet att vända sig till. Den grupp som upplever elrelaterad ohälsa har emellertid samma rätt som andra att bli seriöst bemött.

I yrkande 2 menar motionärerna att en särskild kommission bör tillsättas för att granska hälsoriskerna med den ökade elektrifieringen av miljön. En sådan kommission bör uppdras att nära samarbeta med Elöverkänsligas riksförbund för att säkerställa att den kunskap om problemets omfattning som föreningen har kommer kommissionen till del.

Motionärerna anför i yrkande 4 att regeringen bör förelägga riksdagen ett förslag om förtydligande så att ingen tvekan ska råda om att försiktighetsprincipen självklart gäller även vid ohälsa förorsakad av elektricitet. I motionen uppges att strålskyddslagen av många inte anses omfattas av försiktighetsprincipen. Det varnas för att lagen uppfattas som godtycklig och

orimlig av dem som driver mål med koppling till detta område. Motionärerna påpekar att EU-parlamentet ställt sig bakom kravet att försiktighetsprincipen ska gälla i fråga om elrelaterad ohälsa.

I *yrkande 5* anser motionärerna att riksdagen för regeringen bör understryka att säkerhet måste vägleda svensk myndighetsutövning. En central komponent i denna strävan är att alla osäkerhetsfaktorer i de beslutsunderlag gällande strålningens effekter på hälsan som används i offentlig maktutövning redovisas öppet och tydligt. Samhällets olika organ vill gärna framstå som garantier för säkerhet och överdriver lätt sin kunskapsnivå. Tvärtom är det viktigt att offentliga organ är självkritiska, så att andra offentliga organ, t.ex. domstolar, ska kunna bedöma tyngden i de slutsatser som dras. Som exempel på rådande missförhållanden anføres att SSM inte över huvud taget kan redovisa några osäkerhetsanalyser för sitt beslutsunderlag.

Utskottets ställningstagande

Motionärerna anför i *yrkande 4* synpunkter på försiktighetsprincipen och dess tillämpning. Som utskottet tidigare har påpekat (bet. 2006/07:FöU5 och 2007/08:FöU9) infördes försiktighetsprincipen i EG-fördraget 1993 som en grundläggande princip för EU:s miljöpolitik. Principen saknar entydig definition. Det är snarare fråga om ett allmänt förhållningssätt som utvecklats inom den internationella miljörätten från 1980-talet. Innebörden är att åtgärder ska kunna vidtas mot en produkt, ett produktionssätt eller en verksamhet om det finns tecken på att de medför oacceptabla risker för människor, djur, växter eller miljön, även om det råder viss osäkerhet i fråga om riskerna.

I svensk lagstiftning framgår den s.k. försiktighetsprincipen i 2 kap. 3 § miljöbalken. Miljööverdomstolen har i en dom fastslagit att mobilmaster och antenner för 3G är miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken. Det bör påpekas att byggande och användning av mobilmaster och antenner inte är tillståndspliktig verksamhet enligt miljöbalken. För sådan verksamhet krävs i stället bygglov enligt plan- och bygglagen. För icke tillståndspliktig verksamhet enligt miljöbalken utövar den aktuella kommunen tillsyn. Kommunen har rätt att begära den information som behövs för att utöva tillsynen.

SSM kan i sin myndighetsutövning inte stödja sig direkt på miljöbalken. SSM utgår i stället i sitt arbete från strålskyddslagen. Utskottet noterar att motionärernas påstående om att strålskyddslagen inte skulle omfattas av försiktighetsprincipen inte stämmer. Även strålskyddslagen har en paragraf om försiktighet, 6 §, som lyder:

Den som bedriver verksamhet med strålning skall med hänsyn till verksamhetens art och de förhållanden under vilka den bedrivs:

1. vidta de åtgärder och iaktta de försiktighetsmått som behövs för att hindra eller motverka skada på människor, djur och miljö,
2. kontrollera och upprätthålla strålskyddet på den plats och i den lokal och övriga utrymmen där strålning förekommer,

3. väl underhålla tekniska anordningar samt mät- och strålskyddsutrustning som används i verksamheten.

Utskottet har inhämtat att regeringen delar SSM:s uppfattning, att för att försiktighetsprincipen ska börja tillämpas för en viss verksamhet måste det finnas välgjorda vetenskapliga studier som antyder att verksamheten kan orsaka skadliga hälsoeffekter. Enskilda sjukdomsfall, där t.ex. elektromagnetiska fält upplevs orsaka symtomen, kan vara incitament till forskning, men inte ensamma utgöra grund för myndighetsingripanden. SSM menar att det inom EMF-området finns vetenskapligt grundade skäl att tillämpa försiktighetsprincipen inom två tillämpningsområden, dels exponering för lågfrekventa magnetfält (från t.ex. kraftledningar), dels användning av mobiltelefon. För exponering från mobilbasstationer, trådlösa nätverk m.m. finns enligt SSM:s bedömning inga skäl att ingripa med hänsyn till försiktighetsprincipen.

Utskottet konstaterar att SSM tillämpar försiktighetsprincipen vid sin tillämpning av strålskyddslagen. Det finns inte för närvarande något behov av en begäran från riksdagens sida om en ytterligare lagreglering.

Vad gäller de synpunkter på fastställande av vilken myndighet som har ansvaret för säkerhet och det som motionärerna benämner elrelaterade ohälsoeffekter som förs fram i *yrkande 1* noterar utskottet att den forskning som hittills har genomförts inte ger något samlat vetenskapligt stöd för ett orsakssamband mellan EMF och upplevda besvär. Mot den bakgrunden betraktar SSM inte elkänslighet som en strålskyddsfråga, utan som ett medicinskt problem som måste hanteras av hälso- och sjukvården och av sociala myndigheter. I detta sammanhang menar också motionärerna i *yrkande 2* att det finns behov av en särskild kommission för att säkerställa fakta om hälsa och el. SSM har inrättat ett internationellt vetenskapligt råd med några av världens främsta experter inom området som årligen rapporterar till myndigheten om kunskapsläget. SSM:s bedömning är att myndigheten har mycket god kännedom om kunskapsläget inom området elektromagnetiska fält och hälsa. I stort sett alla strålskyddsmyndigheter världen över gör, liksom WHO, samma riskbedömning som SSM. I *yrkande 5* anförs att säkerhet ska vägleda svensk myndighetsutövning genom en öppen redovisning av de osäkerhetsfaktorer som finns i de underlag på vilka myndigheter har att basera sina beslut. De vetenskapliga sammanhang som SSM finansierar och arbetar inom präglas i högsta grad av vedertagna metoder och arbetssätt, där sannolikhetsbedömningar ingår som ett självklart element.

Med detta avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Röntgenapparater

Utskottets förslag i korthet

Utskottet vill framhålla den viktiga resurs som tandhygienister utgör inom den förebyggande tandvården. Dock har utskottet inhämtat att det finns fog för en fortsatt reglering av tandhygienisters användning av röntgenutrustning mot bakgrund av de speciella risker röntgenstrålning medför. Utskottet erinrar om att det är SSM som utfärdar föreskrifter på detta område, vilket innebär att detta inte är en fråga för riksdagens avgörande. Mot denna bakgrund avstyrks motionen.

Motionen

Sten Bergheden och Cecilia Widegren (båda m) menar i den enskilda motionen 2008/09:Fö277 att en justering bör ske av det regelverk som hindrar tandhygienister från att självständigt äga och bruka röntgenapparater. Sverige har mer än 3 300 tandhygienister. De ger ett viktigt bidrag till modern tandvård, såväl inom offentlig som privat sektor, ibland via en egen mottagning. Motionärerna anser att det vore av värde för vårdutbudet om fler tandhygienister etablerade sig som egna företagare. Detta skulle även stärka kvinnligt företagande, då över 95 % av alla personer inom detta yrke är kvinnor. I tandhygienisters kompetens ingår att fatta beslut om att röntgenbilder ska tas. Gällande regelverk innebär dock att tandhygienister inte kan äga och ansvara för egen röntgenutrustning. De måste därför vara samlokaliserade med eller i övrigt vara knutna till en tandläkare som ansvarar för utrustningen.

För att kunna erbjuda en komplett service utan dessa begränsningar menar motionärerna att regler och förordningar måste ändras så att tandhygienister självständigt ska kunna äga och bruka röntgenutrustning. Så är redan fallet i Norge och Danmark. Motionärerna anför att regeringen har ställt sig positiv till en sådan förändring och utgår från att SSM ska agera enligt regeringens intentioner i denna fråga.

Utskottets ställningstagande

Användning av röntgenstrålning regleras i strålskyddslagen och i SSM:s föreskrifter. Enligt 20 § strålskyddslagen (1988:220) krävs tillstånd för innehav och användning av röntgenutrustning. Verksamhet med odontologisk röntgendiagnostik regleras i SSM:s föreskrifter SSI FS 2000:1 om allmänna skyldigheter vid medicinsk och odontologisk verksamhet med joniserande strålning och i SSI FS 2000:2 om röntgendiagnostik.

För varje medicinsk och odontologisk verksamhet med röntgenutrustning ska det finnas en person som innehar den radiologiska ledningsfunktionen. Denna person ska ha ett övergripande inflytande på bl.a. bedömning av

berättigande, optimering, arbetsmetoder, utrustning och personalens kompetens i röntgendiagnostik. Utskottet erfar att SSM efter att ha hört Socialstyrelsen gjort bedömningen att tandhygienister som grupp inte har tillräcklig utbildning i röntgendiagnostik för att själva ansvara för den radiologiska ledningsfunktionen. Tandhygienister kan dock, efter tillståndsprövning, få inneha och använda röntgenutrustning, under förutsättning att de uppfyller de krav som uppställs i lagstiftningen. Detta innebär bl.a. att röntgenarbetet ska ske under ledning av en legitimerad tandläkare.

Utskottet menar att det är angeläget att fullt ut ta till vara den resurs som tandhygienisterna utgör i tandvården. Tandhygienisternas inriktning mot förebyggande och hälsofrämjande insatser är en viktig del i tandvården. Utskottet anser i likhet med regeringen att onödiga hinder för näringsverksamhet förvisso ska undvikas men att verksamheten med röntgenstrålning måste vara reglerad på grund av de risker som strålningen medför. Även om doserna vid tandröntgenundersökningar är låga finns en viss risk för att de, senare i livet, kan medverka till att cancersjukdom utvecklas. Vid upprepade undersökningar ökar risken. Det är därför viktigt att tandröntgenundersökningar endast utförs på klinisk indikation, att stråldosen är optimerad, att utrustningen är ändamålsenlig och att strålskyddet är utformat enligt ställda krav. Dessa hänsynstaganden talar, anser utskottet, mot de synpunkter som framförs i motionen. Utskottet noterar också att det är SSM som utfärdar föreskrifter på detta område, med stöd av strålskyddslagen och förordningen med SSM:s instruktion, vilket innebär att detta inte är en fråga för riksdagens avgörande. Med detta avstyrker utskottet motionen.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Säkerhet vid kärnkraftsolyckor, punkt 4 (s, v, mp)

av Anders Karlsson (s), Peter Jonsson (s), Michael Hagberg (s), Mats Berglind (s), Gunilla Wahlén (v), Inger Jarl Beck (s), Peter Rådberg (mp) och Peter Jeppsson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Fö293 av Anders Karlsson m.fl. (s) yrkande 38.

Ställningstagande

Vi i oppositionen har under en längre tid uppmärksammat regeringen på den bristande kärnkraftssäkerheten. I maj 2007 riktade Riksrevisionen kritik mot den svenska beredskapen för kärnkraftsolyckor och lämnade en rad konkreta förslag på åtgärder. Trots att majoriteten har lovat att åtgärder skulle vidtas, har regeringen fortfarande efter två år inte inkommit till riksdagen med några förslag på förbättringar av beredskapen.

Riksrevisionen lämnade en rad konkreta förslag för att hantera de konstaterade bristerna. Vid hanteringen av Riksrevisionens förslag ansåg majoriteten (bet. 2007/08:FöU4) likväl att ”utskottet ... emellertid inte [är] berett att i detalj ta ställning till de åtgärder som förordas i framställningen och i motionerna”.

Vi är inte tillfreds med sättet på vilket regeringen hanterat kärnkraftssäkerheten. Omorganisationer kan inte anses vara ett giltigt skäl för att Sverige inte förbättrar sin beredskap att hantera den akuta fasen under en kärnkraftsolycka eller den långsiktiga fasen därefter.

Vi kräver att regeringen omgående i sin redovisning till riksdagen särskilt redogör för resultatet av de förslag på åtgärder som Riksrevisionen sammanställt. Vi vill att regeringen tar sitt ansvar för kärnkraftssäkerheten. Med tanke på den befarade utbyggnad av kärnkraften som regeringen tänker sig framöver, borde detta var en prioriterad punkt på regeringens dagordning.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Gränsvärden för elektromagnetisk strålning, punkt 5 (v, mp)

av Gunilla Wahlén (v) och Peter Rådberg (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2008/09:Fö229 av Jan Lindholm m.fl. (mp) yrkande 6 och avslår motionerna

2008/09:Fö240 av Sinikka Bohlin (s),

2008/09:Fö247 av Kerstin Engle och Helene Petersson i Stockaryd (båda s) yrkande 2 och

2008/09:Fö267 av Anne Marie Brodén (m).

Ställningstagande

BioInitiative Report, som sammanfattar ett stort antal undersökningar om ohälsoeffekter av icke-joniserande strålning, drar slutsatsen att existerande gränsvärden för elektromagnetisk strålning inte räcker till för att skydda befolkningen. Vi konstaterar också att i Sverige har gruppen internflyktingar som söker sig till otillgängliga trakter ökat till följd av ohälsa kopplad till elsmoggen.

EU-parlamentet ställer sig bakom slutsatserna i BioInitiative Report, och många europeiska länder har redan sänkt sina gränsvärden mycket kraftigt. Även Sverige bör ta detta steg och därigenom markera att tidigare gränsvärden inte längre är relevanta mot bakgrund av den nya teknik och den kunskap om hälsokonsekvenser av strålning som vi har idag.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3. Forskning om hälsoeffekter av icke-joniserande strålning, punkt 6 (v, mp)

av Gunilla Wahlén (v) och Peter Rådberg (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2008/09:Fö229 av Jan Lindholm m.fl. (mp) yrkande 7 och avslår motionerna

2008/09:Fö247 av Kerstin Engle och Helene Petersson i Stockaryd (båda s) yrkande 1 och

2008/09:Fö268 av Kenneth Johansson m.fl. (c).

Ställningstagande

Trots rapporter från oberoende forskare och inte minst från allmänheten håller ansvariga myndigheter fast vid de forskningsresultat som hävdar att icke-joniserande strålning inte har någon icke-termisk påverkan på människor. De forskare som arbetar seriöst med de signaler och observationer som drabbade bidragit med har isolerats, förtalats och utestängts från möjligheter till forskningsfinansiering. En förklaring till dessa förhållanden kan vara att forskningen till stor del finansieras via de stora multinationella elektronikföretagen. För att ställa detta till rätta menar vi fortfarande att regeringen bör uppdra åt våra universitet att råda bot på den stora kunskapslucka som finns i detta ämne.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Myndighetsansvar för elkänsligas besvär, punkt 7 (v, mp)

av Gunilla Wahlén (v) och Peter Rådberg (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2008/09:Fö229 av Jan Lindholm m.fl. (mp) yrkandena 1, 2, 4 och 5.

Ställningstagande

Den grupp som upplever ohälsa till följd av elrelaterade aktiviteter har rätt att bli seriöst bemött. Om så ska ske måste det klargöras vilken myndighet som har ansvar för säkerhet och hälsa när det gäller dessa ohälsoeffekter. De kommuner som vill ta sitt ansvar för de medborgare som berörs har ingen central myndighet att vända sig till. Privatpersoner som t.ex. noterat att en medborgare blir medvetlös när en mobiltelefon slås på har erfarit att ingen myndighet vill ta emot ett sådant larm. Ett rimligt krav är att en tydlig ansvarsfördelning kommer till stånd. Om inte SSM anser detta tillhöra sitt ansvarsområde måste krav ställas på att Socialstyrelsen tar problematiken på allvar.

Ingen klinisk forskning bedrivs på grundval av systematiskt insamlade data om ohälsa kopplad till den ökade elektrifieringen av miljön. Marknadsundersökningar ger dock vid handen att denna typ av ohälsa är en ökande trend. En särskild kommission bör tillsättas med uppdrag att granska detta

problemområde. Kommissionen skulle utföra sitt arbete i nära samarbete med Elöverkänsligas riksförbund, som vi menar är en resurs som alltför lite tagits till vara.

Att försiktighetsprincipen ska gälla även vid ohälsa förorsakad av el är tyvärr inte säkerställt i och med den nuvarande tillämpningen av strålskyddslagen. Den begränsning som t.ex. SSM gör, som utesluter exponering från mobilbasstationer och trådlösa nätverk, visar vikten av en mer korrekt tolkning av EU:s försiktighetsprincip.

Det finns en välmenande önskan från myndighetshåll att lugna dem som inte känner sig trygga och därför överdriva kunskapsläget när det gäller ohälsa relaterad till el. Exempelvis har SSM gjort utsagor om mobilmaster som helt saknar analys av den vetenskapliga osäkerheten bakom de slutsatser som dras. Det är emellertid av stor vikt att osäkerheter i det beslutsunderlag som används i offentlig maktutövning redovisas öppet och tydligt.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09:Fö208 av Barbro Westerholm (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om säkerställande av koppar som säker korrosionsbarriär vid slutförvaring av kärnbränsle.

2008/09:Fö218 av Eva Selin Lindgren och Sven Bergström (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka säkerheten kring Sveriges slutförvar av kärnkraftsavfall genom att inrätta ett programområde inom ett statligt forskningsorgan.

2008/09:Fö229 av Jan Lindholm m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att det klagörs vilken myndighet som har ansvaret för säkerhet och hälsa när det gäller elrelaterade ohälsoeffekter.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en kommission för att säkerställa fakta om ohälsa och el.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om problemen med att försiktighetsprincipen enligt miljöbalken inte självklart omfattar den växande ohälsan kring el.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att säkerhet måste vägleda svensk myndighetsutövning.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att sänka gränsvärdena för elektromagnetisk strålning i intervallet 0,1 MHz–300 GHz.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en satsning på forskning kring hälsoeffekter av icke-joniserande strålning.

2008/09:Fö233 av Agneta Gille och Mats Berglind (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att beakta bergets säkerhet när plats för slutförvaring av kärnavfall bestäms.

2008/09:Fö240 av Sinikka Bohlin (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om översyn för gränsvärden för elektromagnetisk strålning.

2008/09:Fö247 av Kerstin Engle och Helene Petersson i Stockaryd (båda s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av forskning om elöverkänslighet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av sammanställning av fakta om ohälsa och strålning.

2008/09:Fö267 av Anne Marie Brodén (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att sänka gränsvärdet för elektromagnetisk strålning för bl.a. mobiltelefoner.

2008/09:Fö268 av Kenneth Johansson m.fl. (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att intensifiera nationell forskning om hälsoeffekter av elektromagnetiska fält.

2008/09:Fö277 av Sten Bergheden och Cecilia Widegren (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en justering av regelverk som hindrar tandhygienister från att självständigt äga och bruka röntgenapparater.

2008/09:Fö293 av Anders Karlsson m.fl. (s):

38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av konkreta förslag och åtgärder för en förbättrad kärnkraftssäkerhet.